

Wyrok z dnia 11 lipca 2002 r.

II UKN 429/01

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Herbert Szurgacz, Maria Tyszel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 11 lipca 2002 r. sprawy z wniosku Gminnego Zespołu Obsługi Szkół i Przedszkoli Publicznych w R. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w T. o składki na ubezpieczenie społeczne, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 24 kwietnia 2001 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok, poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 15 grudnia 1999 r. [...] oraz decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w T. z dnia 22 marca 1999 r. [...] i ustalił, że Gminny Zespół Obsługi Szkół i Przedszkoli Publicznych w R. nie miał obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne od nauczycielskiego dodatku mieszkaniowego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2001 r. [...] Sąd Apelacyjny w Krakowie oddalił apelację wnioskodawcy Gminnego Zespołu Obsługi Szkół i Przedszkoli Publicznych w R. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 15 grudnia 1999 r. w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w T. o składki na ubezpieczenie społeczne. W ocenie Sądu Apelacyjnego stanowisko Sądu pierwszej instancji, iż dodatek mieszkaniowy przewidziany w art. 54 ust. 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56 poz. 357), aczkolwiek mający charakter socjalny, jest przychodem nauczyciela z tytułu zatrudnienia w konsekwencji czego wchodzi do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, jest prawidłowe. Znajduje ono uzasadnienie zarówno w świetle obowiązujących aktualnie przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szcze-

głównych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz.U. Nr 161, poz. 1106 ze zm.) jak i obowiązującego przed 1 stycznia 1999 r. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (tekst jednolity: Dz.U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.). Uzupełniając rozważania Sądu pierwszej instancji dotyczące ustalenia podstawy wymiaru składek, Sąd Apelacyjny powołał się na treść art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), według którego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe pracowników stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Zatem podstawę wymiaru tych składek zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jednolity: Dz.U. z 1993 r. Nr 90, poz. 416 ze zm.) stanowią wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz świadczenia w naturze bądź ich ekwiwalenty bez względu na źródło ich finansowania. W szczególności są to: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, czy nagrody (...). Z regulacji powyższej wynika jednoznacznie, iż skoro nauczycielski dodatek mieszkaniowy jest przychodem ze stosunku pracy w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych to jako taki, zgodnie z art. 12 ust. 1 wskazanej ustawy oraz § 1 rozporządzenia MPiPS z dnia 18 grudnia 1998 r., wchodzi do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Fakt, iż dodatek ten podlega wyłączeniu z opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych na podstawie § 9 ust.1 pkt 29 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 1995 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. Nr 35 poz. 173 ze zm.) pozostaje bez wpływu na ocenę, iż stanowi on przychód ze stosunku pracy w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym.

W kasacji od tego wyroku Gminny Zespół Obsługi Szkół i Przedszkoli zarzucił naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w

związku z art. 54 ust. 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela, a także naruszenie art. 2, 32 i 67 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i wniosł (po przyjęcie kasacji do rozpoznania) o zmianę zaskarżonego wyroku w całości oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i uwzględnienie odwołania ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie lub Sądowi pierwszej instancji, po uchyleniu również jego wyroku. Jako okoliczność uzasadniającą przyjęcie kasacji do rozpoznania wnioskodawca wskazał istotność zagadnienia prawnego, a także precedensowy charakter sprawy i znaczenie jakie jej rozstrzygnięcie ma nie tylko dla wnioskodawcy ale i dla innych jednostek samorządu terytorialnego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

W rozpoznawanej sprawie spór dotyczył zagadnienia czy istnieje obowiązek odprowadzania składki na ubezpieczenie społeczne od nauczycielskiego dodatku mieszkaniowego, o którym stanowi art. 54 ust. 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela. Zgodnie z tym przepisem nauczycielowi, posiadającemu kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela, przysługuje nauczycielski dodatek mieszkaniowy, którego wysokość uzależniona jest od stanu rodzinnego nauczyciela. Wysokość dodatku może być także zróżnicowana w zależności od miejscowości, w której nauczyciel jest zatrudniony. Stanowiska sądów pierwszej i drugiej instancji przyjmujące, że dodatek ten, pomimo iż ma charakter socjalny powinien być uznany za przychód nauczyciela z tytułu zatrudnienia, a w konsekwencji wchodzić do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, nie jest trafne.

Szczególną uwagę należy zwrócić właśnie na socjalny charakter dodatku mieszkaniowego. Został on przewidziany w rozdziale 7 Karty Nauczyciela regulującym uprawnienia socjalne i urlopy, nie zaś wynagrodzenia. Świadczenie to nie jest, w świetle art. 30 Karty Nauczyciela, składnikiem wynagrodzenia, nie stanowi także permanentnego dochodu pracownika ze stosunku pracy, a jego wypłacanie związane jest z realizacją, wynikającego z art. 54 ust. 1 Karty Nauczyciela, prawa nauczyciela do mieszkania w miejscu pracy gdy jest on zatrudniony na terenie wiejskim oraz w mieście liczącym do 5.000 mieszkańców. Twierdzenie to znajduje także uzasadnienie w treści ust. 3 tego przepisu, w którym wysokość dodatku mieszkaniowego uzależniono od stanu rodzinnego nauczyciela, wskazując nadto, iż jego wysokość może

1 być różnicowana w zależności od miejscowości, w której nauczyciel jest zatrudniony.
2 Wszystko to pozwala na stwierdzenie, że świadczenie będące przedmiotem rozpo-
3 znania nie jest składnikiem wynagrodzenia za pracę nauczyciela, stąd nie można
4 zgodzić się ze stanowiskiem, że stanowi ono przychód ze stosunku pracy wchodzący
5 do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników w rozumie-
6 niu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. Również obecnie obo-
7 wiązujące przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grud-
8 nia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na
9 ubezpieczenia emerytalne i rentowe, nie uzasadniają przyjęcia odmiennego stanowi-
10 ska. Trzeba także mieć na względzie, aczkolwiek nie dotyczy to wprost materii będą-
11 cej przedmiotem oceny, że dodatek mieszkaniowy, podobnie jak kwoty częściowego
12 zwrotu czynszu i opłat eksploatacyjnych oraz zasiłki na zagospodarowanie, wypłaca-
13 ne nauczycielom na podstawie Karty, są zwolnione od podatku dochodowego (§ 9
14 ust 1 pkt 29 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 1995 r. w sprawie
15 wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycz-
16 nych).

17 Nie można zgodzić się z twierdzeniem Sądu Apelacyjnego, że nie ma znacze-
18 nia w sprawie wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 stycznia 1998 r., U 15/97
19 (OTK 1998 Nr 1, poz. 2). Rozstrzygnięcie w nim zawarte dotyczy co prawda innej
20 materii (zgodności niektórych przepisów zarządzenia Ministra Edukacji Narodowej z
21 dnia 4 marca 1997 r. z przepisami Karty Nauczyciela i ustawy z dnia 7 września 1991
22 r. o systemie oświaty - jednolity tekst: Dz.U. z 1996 r. Nr 67, poz.329 ze zm.), ale
23 rozważania Trybunału co do charakteru prawnego tego świadczenia zawarte w uza-
24 sadnieniu wyroku nie są obojętne dla rozpoznawanej sprawy, na co trafnie zwraca
25 uwagę skarżący. Według tych rozważań dodatek mieszkaniowy nie jest składnikiem
26 wynagrodzenia za pracę nauczyciela, nie posiadając podstawowych cech wynagro-
27 dzenia (osobistego, indywidualnego i niepodzielnego charakteru). Z wywodów tych
28 nadto wynika, iż prawo nauczyciela do dodatku jest pochodną prawa do mieszkania
29 w miejscu pracy, a „skoro nie można rozsądnie twierdzić, że przepis ten daje każde-
30 mu nauczycielskiemu małżeństwu zatrudnionemu w jednej miejscowości prawo do
31 uzyskania dwóch odrębnych mieszkań, to nie ma podstaw, by przypisywać ustawo-
32 dawcy intencję do indywidualizacji dodatku mieszkaniowego”. Sąd Najwyższy w
33 składzie rozpoznającym sprawę wywoływał te w pełni podziela i w związku z tym
34 uważa, że dodatek mieszkaniowy przysługujący nauczycielom na podstawie wymie-

nionych wyżej przepisów nie jest składnikiem wynagrodzenia za pracę i w konsekwencji nie podlega składce na ubezpieczenie społeczne. Warto też zwrócić uwagę, że gdyby przyjąć obowiązek odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne od przysługującego nauczycielom dodatku mieszkaniowego, składki te należałoby uwzględnić przy ustalaniu prawa do emerytury, skoro zasadą jest, że podstawę obliczenia emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne z uwzględnieniem waloryzacji składek (art. 25 ust.1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm., § 1 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent - jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 11, poz. 63 ze zm.). Prowadziłoby to w istocie do sankcjonowania różnej wysokości świadczeń nauczycieli, także zatrudnionych w podobnych warunkach, co sprzeciwiałoby się konstytucyjnej zasadzie równości (art. 32 Konstytucji).

Mając to wszystko na uwadze należało uznać kasację za w pełni uzasadnioną i orzec jak w sentencji na podstawie art. 393¹⁵ KPC.

=====